

Бібліографічні посилання:

18. Європейська комісія за демократію через право (венетійська комісія) – мірило правовладдя. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr).
19. Кон И.С. Социологическая концепция Герберта Спенсера // История буржуазной социологии XIX – начала XX века / под ред. И. С. Кона. М.: Наука, 1979. 318 с.
20. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
21. Ляшенко В.І. Інституційні пастки перехідної економіки. Наклові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск 89-1. С. 178-184.
22. Парсонс Т. О структуре социального действия. М.: Академич. проект, 2000. 880 с.
23. CPI-2018: Україна знову гірше всіх сусідів, окрім Росії. <https://ti-ukraine.org/news/cpi-2018-ukrayina-znovu-girshe-vsih-okrim-rosiyi>.
24. Parsons T. The Social System. Glencor III, 1957. 314 p.

МАРЧЕНКО

Олена Вікторівна,

начальник відділу
організації наукової роботи
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, доцент

**АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ**

Актуальність антикорупційного дискурсу не викликає сумнівів ні у науковців, ні у практиків. Про корупцію як соціальне явище і складну проблему загальнодержавного рівня розмірковують учені, політики, журналісти. Сутнісний зміст цієї проблеми, як правило, виражається у достатньо песимістичних постулатах на зразок: «корупція незнищенна й можливо лише домогтися зниження її рівня» та «корупційні прояви притаманні усім, без винятку, сферам суспільного буття».

Боротьба із цим негативним соціальним явищем в Україні зведена у ранг національного проекту першочергової значущості із усім відповідним інструментарієм: експертним супроводом, нормативно-правовим забезпеченням, політико-правовою риторикою щодо посилення контролю, каральними засобами. Проте успішна антикорупційна політика неможлива без фундаментальних зрушень у суспільній та індивідуальній свідомості, без системних корекцій у нормах, правилах та моделях поведінки як окремих суб'єктів державного управління, так і пересічних громадян. Відповідно на часі дослі-

дження соціокультурних та ментальних основ корупції в широкому розумінні цього поняття.

Операціоналізація категоріального апарату дослідження передбачає розкриття змісту таких ключових понять, як корупція, ментальність, нація.

Міжнародно-правові документи свідчать про існування різних підходів до розуміння корупції. Так, у резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», розповсюдженій на VIII Конгресі ООН по запобіганню злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявляється у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності». Інший документ ООН (Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією.) трактує це поняття як «зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях».

Для обґрунтування змісту поняття корупції необхідно з'ясувати передумови та чинники розвитку даного феномену в історичному, соціокультурному аспекті. Інакше кажучи, дослідити умови його початкового категоріального оформлення у національному дискурсі, подальші трансформації і нарешті остаточне оформлення в сучасному праворозумінні. Реконструювання істинного смислу поняття корупції неможливе поза історичним аспектом даного явища, бо всяке буття є процесом становлення, а отже історією. Ця теза свого часу було обґрунтована К. Леві-Стросом, який слушно зауважував: хто обмежується вивченням лише фрагменту з сучасного життя суспільства, стає перш за все жертвою ілюзії, оскільки все історія ... Дослідник прирікає себе на неможливість пізнання даного моменту перш за все тому, що тільки погляд на історичний розвиток дозволяє зважити і оцінити елементи справжнього в їх внутрішніх взаєминах.

У свою чергу, ментальність слід розуміти як складний соціально-психологічний феномен, який поєднує спосіб мислення, сприйняття світу, суспільні установки і уявлення, інкорпоровані у певну національну, етнічну або іншу спільноту. Ментальність відображається у свідомості і поведінці, у мові й інших знаково-символічних системах, а у широкому розумінні – в ідеях і смислах політики, економіки і культури. При цьому ментальність досліджується під різним кутом зору: як феномен наукового і культурологічного, групового та індивідуального, статичного і динамічного характеру. Ця множинність у розумінні ментальності може бути зведена до трьох теоретико-методологічних засад: есенціалістської (примордіалістської), конструктивістської та інструменталістської парадигм.

У сучасній практиці міжнародних відносин зміст поняття «нація» означає не будь-який народ, а лише такий, що має власну державність, суверенність і, головне, – політичну єдність, а відтак може виступати як самодостатній суб'єкт зовнішніх стосунків. Крім того, на сьогодні вже усталеним є розуміння нації як політичного утворення, а політична нація, у свою чергу, може постати лише на демократичних засадах. При цьому найважливіші

ознаки сучасної, тобто політичної нації, як демократичного утворення, це: соціальна держава; громадянське суспільство (з реальним місцевим самоврядуванням і верховенством права); єдність соціально-економічного, політичного та культурного життя. Водночас для пізнання глибинних, ментальних основ корупційних проявів на національному рівні важливим є, у першу чергу, розуміння нації як політичної спільноти у нерозривній єдності із розумінням етнічної групи, сформованої на основі культурної ідентифікації, спільних цінностей і уявлень.

Корупція на різних рівнях соціальної взаємодії присутня у будь-якому суспільстві, не залежно від форми державного устрою і політичного режиму. Проблема корупції не вирішена остаточно в жодній країні: чи то в умовах найуспішнішої демократії, чи то за найбільш жорсткої диктатури.

Формування антикорупційної свідомості потребує серйозних соціокультурних трансформацій з урахуванням регіональних й етнічних особливостей. Існує думка про те, що у західноцентристських суспільствах основний інструмент боротьби з корупцією – це закон, тоді як у східноцентристських – це традиція. І в першому, і в другому випадку змістове наповнення ментальності принципово відрізняється.

В Україні можемо констатувати своєрідний «сплав» західного і східного культурних кодів, що не може не позначитися на ефективності боротьби із корупцією. Змінити ситуацію із корупційними проявами на краще можливо лише за умови фундаментальних змін на рівні суспільної свідомості.

Досвід інших країн, особливо тих, які досягли успіху у протидії корупції, свідчить: зусилля слід зосередити не на зміні менталітету, а на формуванні правової (зокрема, антикорупційної) культури громадян. Це і є той «людський фактор», який здатен радикальним чином забезпечити антикорупційний ефект від антикорупційного законодавства і спеціальних антикорупційних інституцій.

САВИЩЕНКО

Вікторія Миколаївна,

декан юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Феномен корупції в суспільній моралі визнається ганебним явищем, а з точки зору юриспруденції – правопорушенням. Корупцією вражено чимало держав, у зв'язку з чим здійснюється вдосконалення антикорупційного зако-